

“La crítica que li faig a la massmediatització és si és vàlid convertir als ciutadans en espectadors i no en ciutadans actius”

Entrevista a Gabriel Colomé, director del màster de Màrqueting Polític de la UAB i portaveu del Partit Socialista de Catalunya a l'Ajuntament de Barcelona.

'El Príncipe mediático en el laberinto' (Ediciones La Lluvia), és la quarta i última entrega de la col·lecció a través de la qual, Gabriel Colomé tracta la relació entre la política, els mitjans de comunicació i l'opinió pública. En aquesta última obra, Colomé recupera i actualitza els millors apartats de la trilogia: 'El Príncipe mediático', nascut de la campanya Bush versus Gore; 'El Príncipe en campaña', nascut de la contesa entre Bush i Kerry, i 'Las lágrimas del Príncipe', nascuda a la campanya Obama versus McCain.

Gabriel Colomé va ser director del Centre d'Estudis d'Opinió (CEO) de la Generalitat de Catalunya, és llicenciat en Periodisme, doctor en Ciència Política i professor de Ciències Polítiques de la UAB.

És ja el quart llibre de la col·lecció, com va sorgir?

Parlant amb l'editor, li vaig dir que hi havia una mancança, els dos primers prínceps estan totalment exhaurits, i li vaig fer la proposta de fusionar-los i actualitzar-los, fer una lectura dels capítols que avui dia no aguanten, ja que han passat dotze anys des del primer. Per exemple, hi havia articles que parlaven del futur de les noves tecnologies d'internet. Els capítols que quedaven completament obsolets, s'han eliminat, vaig afegir paràgrafs per actualitzar-ne d'altres, i l'únic que no vaig tocar va ser el capítol de l'atemptat de l'11 de març que continua igual de congelat per voluntat. A més, vaig afegir un nou capítol que no estava a 'Les llàgrimes del Príncep', que és el de 'The West Wing' i Obama, la sèrie dels Estats Units. El capítol explica com el guionista i l'estratega d'Obama en el fons van crear un personatge, l'Obama televisiu. És un capítol relativament llarg, en el qual explica com ho van fer. Té gràcia que l'Obama fos el Matt Santos de la sèrie, i encara que

no ho han reconegut mai, quan un analitza la sisena i la setena temporada, veu que literalment van posar molts temes de la futura campanya d'Obama en aquesta sèrie de televisió.

“Continuo creient que realment pels EUA la revolució no era que guanyés un afroamericà, sinó que hagués guanyat una dona”

Amb les sèries de ficció, vostè ho ha dit algun cop, la gent no posa mecanismes de protecció a l'hora de rebre els missatges.

No, amb les sèries no tens mecanismes de protecció. Aquest és un capítol que encara no he escrit, però jo crec que algun dia caurà. En la sèrie, van provar temes amb l'opinió pública sense que se sabés, per exemple, el tema de l'educació o la idea que el protagonista es presenta amb un lema que és: 'Jo no sóc

Gabriel Colomé durant la presentació del llibre a la biblioteca Francesca Bonne-maison

el candidat *latino*, sinó, jo sóc el candidat del partit demòcrata'. És una idea que després utilitzarà Obama perquè no volia ser vist com el candidat afroamericà enfront de Hillary Clinton, que és la candidata blanca.

Clinton també podria ser vista com la candidata de les dones.

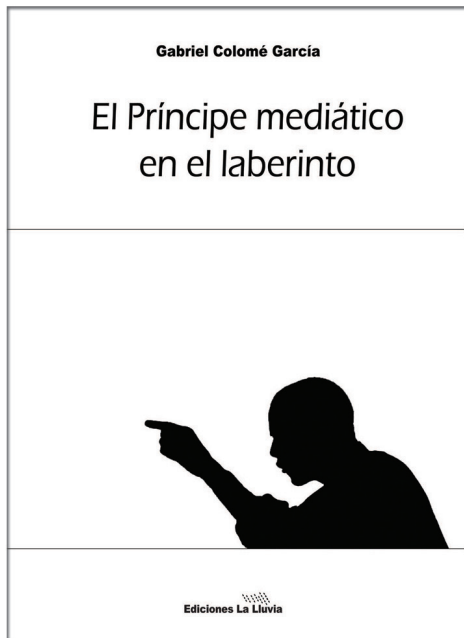
Sí, això ho van intentar, però la veritat és que no els va sortir massa. La veritat és que si s'analitza fredament jo sempre vaig pensar i ho continuo creient que realment pels EUA la revolució no era que guanyés un afroamericà, sinó que hagués guanyat una dona, perquè un afroamericà continua sent un home. Que el *commander in chief* fos una dona és revolucionari, situa a les dones en un nivell que no estan encara avui dia als EUA.

Al llarg del llibre, tracta molts temes diferents de forma sintètica a manera d'anotacions i de forma reflexiva. A qui va dirigit i què aporta als lectors?

La idea és fer l'escriptura el més simple possible, el més comprensible, el més pedagògica, perquè intenta no ser un assaig acadèmic, no hi ha notes. I la idea és que quan més senzill sigui en la seva lectura, més provoqui el debat, el contrast d'idees i, per tant, el fet que el lector opini. No vull explicar-ho molt més, vull que el lector tingui molts nivells de lectura, jo no el vull portar pels meus camins, sinó que obro els diferents i deixo que triï.

Diu en un moment que la massmediatització de la societat ha convertit la política en un referent negatiu, missatges curts per solucionar situacions complexes. És irònic, perquè a la vegada que ha perjudicat la imatge de la política, els mitjans de comunicació s'han fet imprescindibles per la transmissió d'aquests missatges.

Aquest és el problema, jo la crítica que li faig a la massmediatització és si és vàlid convertir als ciutadans literalment en espectadors i no en ciutadans actius. Si realment la política es converteix en un 'Sàlvame' o el que ens interessa de la política és la bronca i no el debat d'idees, tenim un problema, perquè la política és molt complexa, prendre decisions en un món tan globalitzat és d'una complexitat extrema. Actualment els moviments socials estan substituint en certa mesura els partits polítics tradicionals i els seus mecanismes d'agregació social, d'intermediació entre el sistema polític i la societat. Per què? Perquè els partits són uns instruments que han quedat totalment esclerotitzats, no s'han adaptat a les noves situacions, no han canviat el seu discurs. I és en part responsabilitat dels polítics, òbviament, però també és una conseqüència del fet que els partits van descobrir fa trenta anys que una manera d'arribar a l'electorat era a través dels mitjans de comunicació i no a través de les organitzacions, del contacte amb la societat, d'allò que els americans en diuen el 'capital social' i, per tant, ens hem saltat una fase,

Portada del llibre 'El Príncipe mediático en el laberinto'

som una democràcia molt jove, tenim capital social molt baix, tenim partits molt dèbils.

Quina és la diferència amb els EUA on també les campanyes, els mitjans de comunicació són molt importants? Què conforma aquest capital social?

Dos-cents anys de democràcia. El capital social significa una societat estructurada, significa que la gent forma part de moltes coses, es formen xarxes de relacions, es pot ser soci del Barça, d'Unicef, d'Amnistia Internacional, d'un Orfeó, d'un esbart dansaire, dels castellers, totes aquestes activitats formen part de les teves relacions amb diferents persones, ets un ciutadà actiu, això és la base de qualsevol societat democràtica. Catalunya o el País Basc tenen molt de capital social, però no arriben als nivells dels EUA. Ser membre d'un partit polític o d'un sindicat forma part de l'espai de capital social, però ningú hi està apuntat, actualment tenim els índex de filiació més baixos de tot Europa, no hi ha reunions, no hi ha debat. Per tant, es trasllada el debat de la política i de la societat a altres espais. Les generacions actuals són molt participatives a nivell de capital social perquè van a fer pràctiques solidàries a l'Amazònia o a Guatemala, però

són incapaces d'apuntar-se a un partit, perquè això els queda molt lluny, no forma part del seu espai, no hi creuen, perquè els tenen com institucionalitzats.

En un capítol, es planteja si tenen futur els partits polítics, amb el que m'acaba de dir sembla que no en tinguin, en canvi el seu capítol és optimista.

Jo sóc optimista sempre, per sort, perquè sinó seria terrible. Sí, perquè al final els partits que ja tenen uns quants anys, s'adapten. Això no vol dir que el partit polític que coneixem avui dia sigui igual d'aquí 20 anys, ni que les sigles dels partits que coneixem avui dia siguin les mateixes. Una cosa és l'instrument, els partits són una incubadora de coses, d'afiliats, de ciutadans, de persones, d'idees, de valors, de sentiments. Això és l'agregat i, per tant, el contenidor el pots canviar, perquè pots decidir que els futurs partits han de ser transversals i oberts, i que no pot haver-hi congressos i que el secretari general s'ha d'elegir a través d'unes primàries competitives, no a través dels afiliats, sinó de la gent que es registri. Els congressos des de fa molts anys s'han convertit en unes misses laiques, surt un líder i fa la primera missa, surt un altre líder i fa la segona, i al final consagren o entronitzen com si fos l'església a un líder que estarà quatre anys. I tots els partits fan això. Això és realment el que ha de ser un partit al segle XXI? Jo crec que no.

“Els congressos des de fa molts anys s'han convertit en unes misses laiques, surt un líder i fa la primera missa, surt un altre líder i fa la segona, i al final consagren o entronitzen com si fos l'església”

Vostè a part d'analista polític forma part d'un partit, el PSC, n'és el portaveu a l'Ajuntament de Barcelona, tots aquest temes

dels que parlem, es comenten dins el partit? S'intenten buscar solucions?

Als partits d'esquerra ens encanta debatre aquests temes i buscar elements que siguin atractius, de novetat, però no és fàcil. Quan parles per exemple de limitació de mandats o demanes que el partit s'obri o que en lloc de tenir militants i afiliats tingui registrats i que el primer secretari (això no ho hem parlat) sigui elegit directament per la ciutadania, ja que en el fons és la manera de posar sobre la taula en un debat públic, les teves idees, els teus valors, i que et votin, no és fàcil. No s'ha de tenir por a la democràcia, però als partits els costa.

Els partits s'estan trobant cada vegada amb un electorat més format i més difícil de convèncer?

L'electorat és molt savi, sap qui l'enganya i qui no l'enganya, qui explica coses i qui no les explica i aquí s'aplica un criteri que és el CPP, són els tres elements que ha de complir un partit per tenir un bon resultat. La 'C' es tenir un candidat, no sempre és evident que tens un candidat, a vegades el candidat és dolent, i per tant, no suma, sinó que resta. La primera 'P' és tenir un programa, un projecte, tampoc és evident que ho tinguis. Si no tens candidat ni programa, comences a tenir

greus problemes. I la segona 'P' és la més important, és la que fa que els electors fugin si perceben que no la tens: un partit unit darrera teu. Partit desunit, partit derrotat. No és cert que tinguem un electorat passiu, és molt més còmode tenir un electorat passiu, d'aquí la meua prevenció de no tenir un electorat o uns ciutadans televisius o telespectadors. I la veritat és que amb tot el que està passant cada vegada som menys telespectadors i més ciutadans actius, això vol dir que estem arribant a quotes de certa maduresa democràtica, d'exigència per part dels ciutadans als seus representats, de transparència, de donar comptes i d'explicar-se.

O sigui que cal arribar a una crisi econòmica per començar a tenir un electorat més madur i exigent.

Les crisis econòmiques dels anys 30 van donar lloc a coses terrorífiques, però també a l'Estat del Benestar. Roosevelt i el New Deal s'inventen coses que eren impensables com el subsidi d'atur, la sanitat, crisi vol dir posar en crítica. També és veritat que va donar lloc al nazisme i a la Segona Guerra Mundial, també. Però en aquests moments jo crec que no estem en una crisi econòmica, sinó en una fase de transició d'un sistema a un altre, d'una societat a una altra, el que

passa és que tenim un problema i és que ho analitzem tot amb els instruments del segle XX i en canvi no sabem interpretar tots aquests canvis de la nova societat amb lògica d'instruments del segle XXI. Quan analitzes el Banc Central Europeu i l'Eurogrup i el que ha passat a Xipre, Grècia i altres llocs, tinc la sensació que apliquen criteris del segle XX.

Però quan ja s'ha vist que certes mesures no han funcionat a països on s'han aplicat, la ignorància ja no és una excusa per aplicar-les a d'altres llocs.

L'any 1933, que és quan arriba Roosevelt a la presidència dels EUA, ja han passat quatre anys des del desastre, i aplica uns criteris molt originals, el primer que fa és tancar tots els bancs durant una setmana i refà la Reserva Federal, li dóna poders. Liquidava tots els bancs que estan en fallida, actua realment per canviar el sistema i la societat. Avui en dia quan mirem, uns economistes diuen A, d'altres diuen B, uns diuen que el Banc Central ha de ser un banc que pugui injectar diners, els altres diuen que no, la senyora Merkel i els del nord parlen d'austeritat, els del sud parlen d'expansió, amb qui ens quedem? I a més, la meua sensació és que ja no estem en una lògica d'esquerra-dreta a Europa, sinó en una lògica nord-sud i el nord ric està intentant situar el sud pobre on creu que ha d'estar, que és en la pobresa, i per tant, les distàncies entre l'un i l'altre han de ser de l'1 al 10 i no de l'1 al 5, i això no és economia, és ideologia.

Pel que fa als mitjans de comunicació i al seu rol dins la política, proposa, per exemple, que els diaris abans d'unes eleccions diguin quin programa i partit recolzen, com fans als EUA.

A Espanya només ho fa un diari, que és El Mundo. El senyor Pedro J. Ramírez fa una editorial i diu: 'Aquest diari donarà suport a...'. Això significa que en aquell diari les notícies i la informació seran sectàries perquè ha fet això? No. Està dient que un cop

Presentació del llibre 'El Príncep mediàtic en el laberinto' organitzada per l'Associació d'Amics, que va tenir lloc el passat 11 de març a la biblioteca Francesca Bonnemaïson.

analitzats els programes d'uns i altres, el diari dóna suport a un determinat candidat, no té perquè ser sempre del mateix partit.

I llavors les enquestes en aquests mitjans, no correran el perill de ser sempre més favorables al partit que donen suport?

No, perquè s'hi juguen el prestigi. En el moment que l'elector percebi que pel fet de donar suport a un candidat, tot s'esbiaixa i cau sobre el color polític, ja no és un diari. Però, jo prefereixo que un diari em digui a qui dóna suport, que no que m'estigui intentant colar com sigui un dels candidats pel mecanisme de la informació, perquè ho detectaré igual. Aquí la gent es pensa que pel fet de donar suport, automàticament deixes de fer informació el més objectiva possible per fer informació sectària i no és veritat.

“Els polítics o són conscients que existeix aquesta combinació o seran realment uns bons diputats, però no seran mai prínceps mediàtics”

Llegeixo els elements d'una estratègia de comunicació política: 'Arguments mediàtics, maquillar derrotes polítiques, treballar a mig termini per atacar la oposició...'. Tinc la sensació al llegir-ho que es tracta d'una guerra. Són elements necessaris, però afaforeixen el debat?

L'estratègia i la tàctica serveixen per aconseguir els objectius que tens en la teva vida política. Per tant, no és el mateix si estàs en el govern o estàs en l'oposició. Si estàs en el govern, la teva campanya és la teva gestió, si estàs a l'oposició el que intentes és situar els teus temes en l'agenda política, una cosa difícil, perquè ho has de fer a través dels mitjans i no tens la iniciativa. És un joc, pots fer-ho a través del diàleg, pots fer-ho a través de la confrontació, pots fer-ho a través de l'intercanvi, i per tant, és com

et posicions d'un costat o de l'altre, constantment. Això quan és bipartidista és relativament més fàcil, quan jugues a 6, a 7 o a 8 bandes, ho compliques molt més, perquè les peces són mòbils, és el que es diu 'geometria variable', és qüestió d'adaptar-se. Però la política és diàleg per definició perquè al final intentes buscar un consens perquè sinó, només pot haver-hi una cosa, que és imposició.

Acaba el llibre amb un paràgraf on parla justament del títol del llibre, d'aquest 'Príncep mediàtic', que és el nou líder, de que tracta exactament aquesta nova figura política?

El príncep està basat en el concepte de líder, príncep vol dir en llatí 'primer', no és en el sentit monàrquic. I mediàtic, perquè en el fons, encara que no siguem conscients, la democràcia que ha estat durant dos segles, una democràcia representativa, des de fa 20 anys o 30 anys també és una democràcia d'opinió i, per tant, una democràcia d'audiència. El vell príncep o s'adapta a la nova situació o passarà a la història literalment, és a dir, ha de dominar el llenguatge mediàtic. Els polítics es pensen que han nascut tots ensenyats en les tècniques mediàtiques, però no saben parlar davant la televisió, no miren mai la càmera, es pensen que poden parlar igual a la radio que a la televisió. Quan veus a l'Obama, encara que no sàpigues anglès, només la manera com parla, la veu càlida, la manera com mira, és el compendi d'un manual. Aquest senyor no va néixer així, ho va aprendre. Enfront de la representació, també hi haurà aquest element de l'opinió, i hi serà sempre. Els polítics o són conscients que existeix aquesta combinació o seran realment uns bons diputats, però no seran mai prínceps mediàtics. ■